

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО
ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

ЗБІРНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ

Мелітополь, 2022

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

**ЗБІРНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ
«УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В
ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

**Мелітополь
2022**

Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти:
збірник науково-методичних праць / Таврійський державний
агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного – Мелітополь:
ТДАТУ, 2022. – Вип. 25. – 362 с.

У збірнику наведено матеріали з навчально-методичної і виховної
роботи науково-педагогічних працівників університету за підсумками
науково-практичної конференції 2021-2022 навчального року.

Редакційна колегія:

Кюрчев С.В., д.т.н., професор, ректор ТДАТУ (головний редактор);
Ломейко О.П., к.т.н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи
ТДАТУ (заступник головного редактора); Єременко О. А., д.с.-г.н.,
професор, проректор з наукової роботи; Назаренко І.П., д.т.н., професор,
декан факультету енергетики та комп'ютерних технологій, Ортіна Г.В.,
д.н.держ.упр, доцент, в.о. декана факультету економіки та бізнесу;
Іванова І.Є., к.с.-г.н., доцент, декан факультету агротехнологій та
екології, Болтянська Н.І., к.т.н., доцент кафедри ТСС АПК

Статті опубліковані мовою оригіналу

Адреса редакції: 72312, ТДАТУ пр-т Б. Хмельницького, 18,
м. Мелітополь, Запорізька обл.

e-mail: nmc@tsatu.edu.ua

Науково-методичний центр університету

© Автори статей, включені до збірника, 2022
© Таврійський державний агротехнологічний
університету імені Дмитра Моторного, 2022

Пеньов О.В., Черкун В.В., Парахін О.О. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	277
Михайлов Є.В., Задосна Н.О. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В РОСЛИННИЦТВІ».....	282
Адамович А. Є., Шлеїна Л. І., Поправко О. В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІН ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ	288
Борохов І.В., Ковальов О. О., Гулевський В.Б. ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕНІ ДИСЦИПЛІН У ЗВО	293
Ковальов О.О., Борохов І.В., Колодій О.С., Червоткіна О.О. ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО ФАХУ»	306
Єременко О.А., Федосова А.О. РЕАЛІЗАЦІЯ МАГІСТЕРСЬКОГО ПРОЄКТУ «АГРОКЕБЕТИ» У ТАВРІЙСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ АГРОТЕХНОЛОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО	326
Червоткіна О.О., Тарасенко В.Г., Ковальов О.О. ОСВІТА В ЕПОХУ COVID-19 ТА В НАСТУПНИЙ ПЕРІОД.....	326
Верхоланцева В.О., Мілаєва І.І., Мілаєв О.І., Паляничка Н.О. СУТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	332
Серий І.С., Паніна В.В., Дашивець Г.І., В'юник О.В. ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	337
Матковський О.І., Саньков С.М. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ З ДИСЦИПЛІНИ «СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ МАШИНИ»	342
Ломейко О.П., Самойчук К.О., Олексієнко В.О. ДИНАМІКА КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ ТДАТУ.....	348
Нестерчук Д.М. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ КОЛЕКТИВУ АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ НА ОСОБИСТІСТЬ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	356

УДК 378.14:37.02

**Борохов І.В., к.т.н., доцент, Ковальов О.О., к.т.н., асистент,
Гулевський В.Б., к.т.н., доцент**
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕНІ ДИСЦИПЛІН У ЗВО

Анотація. В статті обґрунтовано необхідність впровадження сучасних технологій навчання у ЗВО. Визначено пріоритетні напрямки вдосконалення технологій навчання. Проаналізовано переваги використання новітніх технологій навчання. Розглянуто нетрадиційні форми організації навчального процесу. Надані рекомендації щодо впровадження новітніх видів лекційних занять при викладанні професійних дисциплін.

Ключові слова: сучасні технології навчання, вдосконалення технологій навчання, лекційні заняття, формування знань, професійна конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Останнім часом внаслідок низки трансформацій, розвитку та удосконалень в нашій країні, а і відповідно у сфері вищої школи, зміною навчальних планів, напрямів і спеціалізацій, деякий час виникали труднощі з навчально-методичним забезпеченням дисциплін, які викладаються майбутнім фахівцям [3, 4].

Деякі на цій методиці зростали виховувалися з самого початку своєї педагогічної діяльності і щось змінювати зараз вже не хочуть, а може навіть і не можуть. Інші працівники вищої освіти розуміють низьку ефективність та моральну застарілість методу вивчення дисципліни «під диктовку», але не відмовляються від цього способу, оскільки вона не потребує прикладення додаткових зусиль. Також є ряд викладачів, яким бракує професійного досвіду, викладацьких навичок, відповідної інформованості, щодо сучасних технологій викладання та новітніх методик [1, 2, 4].

За нинішнього зростання потоків наукової інформації репродуктивне засвоєння здобувачем вищої освіти необхідного обсягу знань стає неможливим. За таких умов зменшується частка прямого, зовні заданого інформування та розширюється застосування інтерактивних форм і методів роботи здобувачів вищої освіти під керівництвом викладача і повноцінної самостійної роботи в лабораторіях, читальних залах, на об'єктах майбутньої професійної діяльності, що особливо важливо для системи дистанційного та дуального навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі пріоритетними напрямками вдосконалення технологій навчання є розвиток індивідуальних форм, впровадження інтегрованих курсів, розвиток інформаційної бази навчального процесу, оптимальне насичення інформаційними технологіями, дослідження на основі комп'ютерної техніки. Державна програма утворення передбачає необхідність створення й впровадження нових навчальних технологій, до яких належить і інноваційне навчання.

Термін «інновація» позначає відновлення процесу навчання, що опирається, головним чином, на внутрішні фактори. Запозичення цього терміну пов'язане з бажанням виділити мотиваційну сторону навчання, відходити від чергових «переможних методик», які за короткий час повинні дати максимальний ефект незалежно від особливостей групи й окремих здобувачів вищої освіти, їхніх бажань та здібностей.

Новітні технології – це цілеспрямований системний набір прийомів, методик та засобів організацій навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів.

Нові технології навчання викликають особливе зацікавлення з об'єктивних причин, серед яких можна виділити дві основні. По-перше, передбачаються корінні зміни існуючих стереотипів організації навчального процесу, його змісту, потреба в розвитку творчої ініціативи педагогів, у пошуках нових форм і методів педагогічної діяльності при переході від традиційних пасивних форм занять до нестандартних методів індивідуального навчання. По-друге, збільшується можливість виявити обдарованих дітей для наступного їх навчання [2, 3].

Необхідність використання засобів інноваційних технологій, на заняттях теоретичного і виробничого навчання, сьогодні немає потреби доводити. Завдяки зусиллям та ентузіазму науковців і викладачів, комп'ютерні технології навчання здобули визнання широкого кола освітян. Можна говорити про те, що вже не існує психологічного бар'єру для використання ІКТ у навчанні.

Використання сучасних інформаційних технологій, зокрема персональних комп'ютерів та мережі Інтернет, дає можливість інтенсифікувати процес поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти, зробити його більш систематичним і оперативним. Крім того, саме використання ПК вже викликає зацікавленість здобувачів вищої освіти до запропонованої роботи, знімає частину нервової напруги, дозволяє повністю виключити суб'єктивність в оцінюванні знань із боку того, хто контролює.

Переваги використання новітніх технологій навчання в ВНЗ:

- підвищення зацікавленості й загальної мотивації до навчання завдяки новим формам роботи і причетності до пріоритетного напрямку науково-технічного прогресу;

- індивідуалізація навчання: кожен працює в режимі, який його задовольняє;
- об'єктивність контролю;
- активізація навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подачі інформації, змагання здобувачів вищої освіти між собою, прагненню отримати вищу оцінку;
- формування вмінь та навичок для здійснення творчої діяльності;
- виховання інформаційної культури;
- оволодіння навичками оперативного прийняття рішень у складній ситуації;
- доступ здобувачів вищої освіти до банків інформації, можливість оперативно отримувати необхідну інформацію.
- інтенсифікація самостійної роботи здобувачів вищої освіти;
- зростання обсягу виконаних на занятті завдань;
- підвищення мотивації та пізнавальної активності за рахунок різноманітності форм роботи, можливості включення ігрового моменту.
- розширення інформаційних потоків при використанні Інтернет;

Інноваційні методи та засоби відкривають для викладача нові можливості, дозволяючи разом із здобувачем отримувати задоволення від захопливого процесу пізнання. Таке заняття викликає у молоді емоційний підйом, навіть відсталі здобувачі вищої освіти охоче працюють з комп'ютером. Інтегрування звичайного заняття з інноваційними технологіями дозволяє викладачу перекласти частину своєї роботи на ПК, роблячи при цьому процес навчання більш цікавим, різноманітним, інтенсивним. Цей метод навчання дуже привабливий для викладачів ВНЗ, адже він допомагає їм краще оцінити здібності і знання дитини, зрозуміти його, спонукає шукати нові, нетрадиційні форми і методи навчання, стимулює його професійний ріст та подальше освоєння комп'ютерних технологій [3].

Формулювання цілей статті. Таким чином, можна зазначити, що є явна потреба у дослідженні цієї проблематики з метою розробки нових підходів щодо впровадження новітніх технологій навчання при викладанні дисципліни здобувачам вищої освіти, їх удосконалення. Також необхідна суттєва модернізація в загальній системі освітньої діяльності, і на цій основі виявлення та поширення позитивного досвіду організації та розвитку наукової школи у сучасному вищому навчальному закладі. Відповідно до сучасних умов є необхідність розробки адекватних стилів викладання, в тому числі і наукових досліджень у ВНЗ 3-4 рівнів акредитації. Для досягнення поставленої мети необхідно обґрунтувати теоретико-методологічні засади і практичні аспекти, які в подальшому формуватимуть професійні комплектації майбутнього фахівця в сучасних умовах та розробити рекомендацій щодо подальшого удосконалення нетрадиційних форм навчання.

Виклад основного матеріалу досліджень. Нетрадиційні форми організації навчання – це, насамперед, творчий, самобутній підхід викладача до організації навчальної діяльності, це – вища сходинка педагогічної майстерності.

Мабуть, кожний викладач, отримує задоволення від роботи, коли баче позитивні наслідки своєї праці. На нашу думку, однією з причин, що допомагають отримати найкращі результати педагогічної роботи, є вибір оптимальної форми навчання.

Форма навчання являє собою цілеспрямовану, змістовно насичену та методично оснащену систему пізнавального та виховного спілкування, взаємодії, відносин викладача й здобувачів вищої освіти. Форма навчання реалізується як органічна єдність цілеспрямованої організації змісту, засобів і методів, що вивчається. Одиначна та ізольована форма навчання (лекція, лабораторна робота, семінарське заняття, екскурсія тощо) має власне навчально-виховне значення. Вона забезпечує засвоєння здобувачами конкретних фактів, узагальнень, висновків, відпрацювання окремих вмінь і навичок [7].

Система ж різноманітних форм навчання, що дозволяє розкрити цілісні розділи, теми, теорії, концепції, застосувати взаємозалежні вміння й навички, має загальне навчально-виховне значення, формує в здобувачі системні знання й особистісні якості. Необхідність системної залежності та розмаїтості форм навчання обумовлена своєрідністю змісту освіти, а також особливостями сприйняття та засвоєння навчального матеріалу різними віковими групами здобувачів.

Зміст науки і вікові особливості здобувачів вищої освіти вимагають відповідної, адекватної форми навчання, визначають її характер: місце у процесі навчання, змінну тривалість, рухливу структуру, способи організації, методичне обладнання. Різні сполучення цих компонентів дають можливість створювати розмаїтість навчальних форм.

Форми організації навчання класифікуються за різними критеріями:

- 1) за кількістю здобувачів вищої освіти;
- 2) за місцем навчання;
- 3) за часом навчання;
- 4) за дидактичною;
- 5) за тривалістю часу навчання.

До традиційних форм організації навчального процесу, що використовують у ВНЗ будь-якого типу, належать: лекції; семінари; практичні заняття (лабораторні роботи, лабораторний практикум); самостійну аудиторну роботу здобувачів вищої освіти (факультатив, предметний гурток); самостійну позааудиторну роботу здобувачів вищої освіти (екскурсії, домашня навчальна робота); консультації; курсове проектування (курсіві роботи); дипломне проектування (дипломні роботи); усі види практик [5, 8].

Індивідуальні, фронтальні види навчання є традиційними, а колективні – новітніми в сучасній освіті. Останнім часом інтерес здобувачів вищої освіти до навчання значно знизився, чому деякою мірою сприяли застарілі форми занять. Крім цього, традиційні форми навчання іноді заважають здібному учню повністю проявити себе, тому один зі шляхів подолання цього я вбачаю у використанні нетрадиційних (нестандартних, інноваційних) форм організації навчання.

Нестандартне заняття – це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру. Це заняття, яке дивує і приносить радість здобувачам. Проведення таких занять надає можливість відмовитися від шаблону в організації заняття, формалізму в його проведенні, максимально використовувати здобувачів вищої освіти групи в активній діяльності на уроці, підтримувати альтернативність, різноманітність думок, розвивати взаєморозуміння, здійснювати "приховану" диференціацію здобувачів вищої освіти за навчальними можливостями, інтересами, здібностями і нахилами.

На відміну від звичайних занять, метою яких є оволодіння знаннями, уміннями й навичками, нестандартне заняття найбільш повно враховує вікові особливості, інтереси нахили, здатності кожного ЗВО. У ньому з'єдналися елементи традиційних занять – сприйняття нового матеріалу, засвоєння, осмислення, узагальнення, але не у звичайних формах. Саме такі заняття містять у собі елементи майбутніх технологій, які при групуванні їх у певну систему, що будується на глибокому знанні потреб, інтересів і здатностей здобувачів вищої освіти, можуть стати дійсно інноваційними [5].

Лекційна форма проведення занять була і залишається головною частиною навчання у ВНЗ.

На сучасному етапі лекція повинна виступати і як метод навчання, який створює фундаментальну базу знань здобувачів вищої освіти з кожної дисципліни, що передбачена навчальним планом, і як організаційна форма навчання – тобто спосіб інтерактивної взаємодії викладача із здобувачами вищої освіти.

Реалізація завдань удосконалення лекційного викладання матеріалу потребує від кожного творчо працюючого викладача впровадження інноваційних методів навчання на всіх етапах навчального процесу. Сучасний здобувач вищої освіти, який вільно володіє комп'ютером, якого важко чимось зацікавити та здивувати, нашою справою, викладачів, на перехід від педагогічного традиціоналізму до впровадження нових форм і методів проведення лекційного заняття, до пошуків нових підходів до передачі навчального матеріалу.

Традиційна лекція яка, як правило, має суто інформаційний характер і побудована переважно на активності викладача, а не здобувача, на нашу думку, повинна відійти у минуле. Тільки лекція, яка дозволяє

поєднати керуючу роль педагога з високою активністю здобувачів вищої освіти на основі використання сучасних інноваційних (інтерактивних, мультимедійних, інформаційних технологій), дає можливість опрацювання великого масиву інформації, налагодження оперативного зворотного зв'язку зі здобувачами, інтенсифікації педагогічної праці, мобілізації мислення, знань та умінь здобувача та, як підсумок, досягнення високих результатів навчальної діяльності [6].

Проблемна лекція представляє собою багатоваріантний підхід до рішення представленої проблеми. Ця лекція стимулює індивідуальний пошук здобувачів вищої освіти, пошукову та діяльність в сфері досліджень. Спочатку у групах з високим рівнем пізнавальної діяльності викладач може побудувати лекцію таким чином, що сам ставить проблему і на очах у групи демонструє можливі шляхи її вирішення. У подальшому можна переходити до частково-пошукових методів, а саме: викладач створює проблемну ситуацію і спонукає здобувачів вищої освіти до пошуку рішення. Саме так організовується такий вид проблемної лекції, як лекція-брейнстормінг ("мозкова атака") [4, 6].

Завдяки тому, що на заняттях, зазвичай, присутні декілька груп, створюються ланки, які за відведений час мають представити індивідуальний варіант розв'язання поставленої задачі. Лектор оцінює не тільки правильність рішення, але й аргументацію, а в разі необхідності - сам коментує розгорнуту аргументацію із занесенням викладеного в конспект. [6].

Лекція із заздалегідь запланованими помилками. При проведенні лекції допускається деяка кількість різних фактологічних, змістовних та методичних помилок. На початку заняття лектор доводить до здобувачів, що в даному матеріалі, при його викладені є якась кількість помилок. Під час лекції або при підготовці до семінару здобувачі вищої освіти виявляють ці помилки, аналізують їх та дають вірну відповіді. Така лекція виконує стимулюючу, контрольну та діагностичну функції [4, 6].

Лекція-конференція. Проводиться за схемою наукових конференцій. Складається із заздалегідь поставленої проблеми і системи доповідей (до 10 хвилин) по кожному питанню, що висвітлює проблему. При цьому виступ готується як логічно закінчений текст, який є результатом самостійної роботи здобувача. Функція викладача полягає у керуванні підготовкою таких доповідей до лекції. Під час лекції викладач може дещо узагальнити матеріал, допомогти "лектору-початківцю" з числа здобувачів вищої освіти, якщо йому не зовсім вдається відповісти на питання аудиторії. Такий вид лекцій, з одного боку, значно підвищує роль самопідготовки, з іншого - дозволяє виявляти резерви науково-педагогічних кадрів.

Лекція-прес-конференція – на початку заняття здобувачі вищої освіти мають задавати викладачу питання у письмовій формі, які

викладач протягом декількох хвилин аналізує і дає змістовні відповіді, які повинні бути сформовані у зв'язний текст. Знову ж таки, при достатньо високому рівні підготовленості аудиторії висвітлення питань може відбуватися за участю найсильніших здобувачів вищої освіти, які займають місце поруч з викладачем.

Лекція-бесіда. Окрім питань здобувачів вищої освіти, вона допускає викладення ними своєї точки зору з того чи іншого питання. На такому занятті викладач і сам повинен ставити питання здобувачам, щоб почути їх висловлювання, викладення їх позиції. Так утворюється підґрунтя для обміну думками, для бесіди. Методична специфіка лекції-бесіди полягає в тому, що викладач виступає і в ролі інформатора, і в ролі співбесідника, що вміло направляє хід діалогу зустрічними питаннями.

Лекція-бесіда може перетворитись в лекцію-диспут, і, так би мовити, природнім шляхом, і в результаті запланованих дій викладача. Одна з функцій педагога – короткий виступ на початку зустрічі, але потім йде не просто розмова (діалог) із здобувачами, а полемічна бесіда. Функції викладача передбачають таку постановку питань, яка веде до зіткнення думок і, відповідно, до пошуку аргументів, до поглибленого аналізу проблем, що розглядаються. В цьому випадку методична майстерність лектора включає не лише вміння читати лекцію-монолог, відповідати на питання, вести бесіду, але й навички організації спору і вмілого керування ним. Тему дискусії потрібно обирати і розробляти попередньо. Але однієї потенційної дискусійності недостатньо. Тема повинна надавати можливість учасникам дискусії прийти до кінцевого результату, до істини [5].

Відеолекція. Допомагає розвитку наочно-образного мислення у здобувачів вищої освіти. Викладач здійснює підбір необхідних відео (кіно) матеріалів по темі, що вивчається. Перед початком огляду здобувачам доводиться цільова установка, в ході огляду відео (кіно) матеріалів викладач коментує події, що відбуваються на екрані.

Лекція-візуалізація. Представляє собою подачу усного матеріалу, перетвореної у візуальну форму при допомозі технічних засобів. Викладач досить ефективно застосовує такі форми наглядної інформації, які самі виступають носіями змістовної інформації. Для даного виду занять характерно широке використання так званих "опорних сигналів", коли матеріал лекції кодується у вигляді певних символів, знаків, а потім викладач коментує їх функціональні й системні взаємозв'язки [5].

Лекція-екскурсія. Досить нетрадиційний вид лекції, оскільки проводиться не у звичній для всіх аудиторії, а передбачає виїзд безпосередньо на підприємства, які відповідають напрямкам спеціальності. Сама обстановка стає своєрідною наочністю, яку неможливо відтворити в умовах навчального закладу.

Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку (інтерактивна лекція). Можлива як за допомогою звичайних вербальних (словесних) засобів, так і за допомогою технічних засобів навчання у спеціально обладнаних аудиторіях. Якщо викладач іде традиційним шляхом, то це дещо нагадує лекцію-бесіду з тією різницею, що максимальне навантаження при відповіді на питання приходить на самих здобувачів вищої освіти. Лише у тому випадку, коли ніхто в аудиторії не зможе дати правильної відповіді, викладач роз'яснює сам. Взагалі при підготовці і проведенні інтерактивних лекцій бажано заздалегідь роздати необхідний дидактичний матеріал, методичні рекомендації по вивченню теми, щоб аудиторія, готуючись до цього заняття, виписала до конспектів визначення, найбільш важливу інформацію. Викладач же з'ясовує, наскільки зрозуміло те, що опрацьовувалося самостійно, і коментує найбільш складні місця [7].

Позитивні сторони інтерактивної лекції очевидні. По-перше, долається перша вада, за яку критикують лекції: здобувач перестає бути пасивним об'єктом навчання, а готується не тільки до семінарських і практичних занять, але і до лекції, на якій, до речі, дозволяється виставляти оцінки. По-друге, вдається здійснювати диференційований підхід, діагностуючи рівень обізнаності в темі. По-третє, з'являється час на детальний розгляд найбільш складних моментів лекції, оскільки не потрібно начитувати основні положення і визначення - вони вже зафіксовані в конспектах.

Власний досвід доводить, що саме така технологія читання лекції здатна зламати стереотип, який глибоко засів у свідомості здобувача, що йому повинні "надати" готові знання, і замінити його на розуміння того, що від повинен "завойовувати" знання власними зусиллями. Звичайно, кожна інновація, що запроваджується у навчальний процес, потребує чималих зусиль, багато часу і засобів для реалізації. Тому я вважаю, що перед викладачами вищих навчальних закладів стоїть завдання розроблення та впровадження таких прийомів і методів навчання, які б ставили за мету активізацію творчого потенціалу здобувача та стимулювали б його бажання навчатися. При цьому необхідно враховувати, що універсальної технології немає, а тому викладач повинен розробити власний технологічний підхід інноваційного вдосконалення навчального процесу [5, 7].

Успішне оволодіння навиками і вміннями з дисциплін залежить перш за все від відношення здобувача до праці, навчання, інтересу до своєї майбутньої професії, до занять. Рушійною силою, яка змушує до діяльності, є потреба людини, яка відображається в його уяві у вигляді бажання та інтересу. Досвід показує, що зацікавленість здобувача допомагає успішному оволодінню професією, навіть не дивлячись на окремі недоліки в організації навчання.

Тому необхідно під час перших занять забезпечити правильність і точність прийомів роботи. Вже на цьому етапі велику роль відіграє досягнення позитивних результатів, оскільки від цього залежить віра студентів в себе і інтерес до роботи. Роль викладача і майстра в професійному навчанні здобувачів вищої освіти полягає перш за все в тому, щоб передати своїм вихованцям ті знання, навички і уміння, якими вони самі володіють.

Застосування новітніх методів та засобів у процесі формування знань і вмінь займає особливе місце, оскільки вони можуть бути використані як засіб зовнішньої дії на розумову діяльність здобувачів, і як чинник, який діє на вже наявні у здобувачів знання, вміння і навички.

На кожному етапі заняття, викладач розв'язує різні завдання. Тому, вибираючи місце, де будуть використовуватись інноваційні методи та засоби навчання, в першу чергу слід враховувати зміст цих поетапних завдань. У зв'язку з цим можна рекомендувати використовувати новітні засоби навчання на всіх етапах заняття, зокрема, при актуалізації опорних знань, поясненні нового матеріалу, закріпленні і повторенні пройденого матеріалу, перевірці рівня навчальних досягнень, підведенні підсумків занять, узагальненні і систематизації знань [4, 7].

Викладач, який готується до заняття, використовує як традиційні методи (мозковий штурм, метод «Мікрофон», запитання ланцюжком, бліц-опитування тощо) і засоби (обладнання, прилади, таблиці, схеми, карти тощо), так інноваційні – тренінги, Web-квести, брифінги, брейн-ринги, електронні підручники, мультимедійні презентації, відеоролики тощо. Як показує досвід, на абсолютній більшості занять є потреба у використанні того чи іншого або декількох видів технічних засобів навчання. На одному уроці вона може бути більша, на іншому – менша, а на деяких без них неможливо глибоко розкрити тему. Підібравши інноваційні засоби і методи навчання і визначивши їх відповідність темі заняття, а також врахувавши забезпеченість заняття унаочненням, викладач остаточно приймає рішення про доцільність їх використання.

Розглянемо більш детально деякі інноваційні методи та засоби навчання, які рекомендуються до впровадження як у нестандартні форми організації занять, так і у окремі навчальні етапи занять.

Мультимедійні презентації. Заняття з використанням відеоряду стали особливо часто застосовувати при подачі матеріалу. Такі презентації дають можливість більш швидкого процесу запису визначень, теорем та інших важливих частин матеріалу.

Потрібно зауважити, що розвиваються не тільки здобувачі вищої освіти, а й викладачі підвищують свої знання в користуванні персонального комп'ютера, що досить важливо. Особливо важливі подібні заняття в тих навчальних закладах, де можливості користуватися

Інтернетом є не у всіх студентів. Викладачі, як правило, проводять кропітку роботу по підготовці кожного подібного заняття.

Використання мультимедійних засобів у навчанні передбачає декілька основних напрямків реалізації педагогічної діяльності, які можна поділити на дві групи відповідно до ролі здобувачів вищої освіти при проєктуванні та створенні комп'ютерних засобів навчання [4, 7].

До першої групи слід віднести ті освітні продукти, які розробляються викладачами для подання змісту навчального матеріалу, при роботі з ними здобувачам надається лише пасивна роль отримувача інформаційних даних.

До другої групи належать інтерактивні освітні засоби, оскільки вони передбачають активну роль здобувача, який при їх використанні самостійно обирає розділи для навчання в рамках навчальної теми, визначаючи послідовність їх вивчення.

Метод проєктів. В основі методу проєктів лежить розвиток пізнавальних навичок здобувачів вищої освіти, уміння самостійно конструювати свої знання, розвиток критичного мислення.

Метод проєктів завжди орієнтований на самостійну діяльність здобувачів вищої освіти – індивідуальну, парну, групову, яку здобувачі вищої освіти виконують протягом певного відрізка часу. Заняття-проєкти проходять з попередньою підготовкою, або все відбувається протягом академічної години. Головна мета - дати дітям можливість відчувати себе причетними якійсь уявній важливій справі. Цей метод складно назвати ілюзією, бо часто саме на таких заняттях у ВНЗ, де практикується більш поглиблене вивчення предмета, здобувачі вищої освіти дійсно пропонують дуже неформальні вирішення проблем [5, 6, 8].

Метод проєктів завжди допускає розв'язання деякої проблеми, що передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – інтеграція знань, умінь із різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей. Результати виконаних проєктів повинні бути «відчутними», тобто якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання, якщо практична, - конкретний результат, готовий до впровадження. Причетність здобувача до важливої проблеми підвищує рівень відповідальності і дає потужний поштовх до неординарного вирішення завдання.

Веб-квест (webquest) в педагогіці — це проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету.

Технологія веб-квест, використовуючи інформаційні ресурси Інтернет і інтегруючи їх у навчальний процес, допомагає ефективно вирішувати цілий ряд компетенцій [4, 6, 7]:

- використання ІКТ для вирішення професійних завдань (в т.ч. для пошуку необхідної інформації, оформлення результатів роботи у вигляді комп'ютерних презентацій, веб-сайтів, баз даних тощо);
- самонавчання і самоорганізація;
- робота в команді (планування, розподіл функцій, взаємодопомога, взаємоконтроль), тобто навички командних рішень;
- уміння знаходити декілька способів рішень проблемної ситуації, визначати найбільш раціональний варіант, обґрунтовувати свій вибір;
- навички публічних виступів.

При використанні веб-квесту у навчанні підвищується мотивація здобувачів вищої освіти до вивчення дисципліни, з одного боку, і до використання комп'ютерних технологій у навчальній діяльності, з іншого. Веб-квест являє собою не простий пошук інформації в мережі, адже здобувачі вищої освіти, працюючи над завданням, збирають, узагальнюють інформацію, роблять висновки. Крім того, учасники веб-квесту вчаться використовувати інформаційний простір мережі Інтернет для розширення сфери своєї творчої діяльності.

Веб-квест – це, заздалегідь підготовлений, сайт в Інтернеті, з яким працюють здобувачі вищої освіти, виконуючи те або інше навчальне завдання. Розробляються такі веб-квести для максимальної інтеграції Інтернету в різні навчальні предмети на різних рівнях навчання в навчальному процесі. Вони можуть охоплювати окрему проблему, тему, можуть бути і міжпредметними. Тематика веб-квестів може бути найрізноманітнішою, проблемні завдання можуть відрізнятися мірою складності. В основі веб-квесту лежить індивідуальна або групова робота здобувачів вищої освіти (з розподілом ролей) за рішенням заданої проблеми з використанням інтернет-ресурсів, підготовлених викладачем. Результати виконання веб-квесту, залежно від матеріалу, що вивчається, можуть бути представлені у вигляді усного виступу, комп'ютерної презентації, буклетів, публікації робіт здобувачів вищої освіти у вигляді веб-сторінок і веб-сайтів (локально або в Інтернеті).

Основна перевага використання веб-квестів на заняттях спеціальних професійних дисциплін це те, що крім вдосконалення вмінь та навичок роботи в мережі Інтернет, пошуку потрібної інформації, здобувачі вищої освіти вдосконалюють також і навички роботи з певним програмним забезпеченням (MS PowerPoint, MS Publisher, MS Excel тощо).

Гра як метод навчання. Гра - це індивідуальна та групова діяльність, відсутність примушування, навчання та виховання в колективі й через колектив, розвиток психічних здібностей. У грі учень отримує можливість розслабитися та реалізувати своє бажання ствердити себе. Гра є насправді серйозною спробою пошуку дитиною суті речей, явищ,

процесів та власного місця серед них. Навчальна гра надає особистості широку свободу для розвитку її творчих обдарувань. У грі розвивається уява, формуються певні навички, розвиваються вміння, виховується здатність до плідного спілкування, відбувається пізнання та запам'ятовування матеріалу, затверджуються образи фантазії, виниклі ідеї, з'являються продукти діяльності, які є для студента емоційно привабливими. Вона створює умови певних життєвих чи навчальних ситуацій, за яких людина поводить себе відповідно до отриманої ролі та особистих якостей. Гра будується на законах свободи дій, широкого вибору варіантів поведінки, яскравих емоцій, вимагає прийняття рішень. Розумно мотивована навчальна гра дозволяє учневі набути значного життєвого досвіду. Гра вчить здобувача технології пошуку шляхів розв'язання спочатку навчальних, а потім і складних життєвих проблем, спонукає конструктивно сприймати навколишній світ, захищати власну та поважати альтернативну точку зору [4].

При підготовці і проведенні занять не потрібно дотримуватись якогось одного методу, а потрібно намагатися із усієї методичної скарбниці використати саме те, що оптимально відповідає цілям та задачам даного конкретного заняття. Знаходити своє місце на заняттях й ігровим формам навчання.

Матеріал у грі засвоюється легше й не втрачається інтерес здобувача. Саме у грі виявляються ті якості, що в майбутньому становитимуть основу професійності. В цьому аспекті особливо важливим є вміння передати молодому поколінню творчі надбання й досвід емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу. Для цього потрібен особливий педагогічний інструментарій, в тому числі нестандартні заняття - інтелектуальні ігри.

Висновки. Зростання якості отриманих знань здобувачами вищої освіти і їх стимулювання в сфері вивчення професійних дисциплін – важливі задачі удосконалювання процесу навчання, а в зв'язку зі стандартизацією освіти вони набувають особливої актуальності [3, 5, 7, 8].

Навчальний процес необхідно будувати так, щоб ЗВО були найбільш спрямовані до навчання, а ще важливіше щоб спрямованість була само мотивованою. Завдання творчого характеру подобаються молоді, краще засвоюються і розвивають в них інтерес до подальшого навчання та абстрактного мислення.

Отже, при впровадженні сучасних новітніх технологій навчання при викладанні професійних дисциплін у ВНЗ необхідно поєднувати традиційні класичні заняття з нестандартними формами навчання. Важливе значення має характер і перебіг викладення матеріалу. В цьому плані новітні методи та засоби мають значні переваги, порівняно із традиційними технологіями. Адже немає сумніву, що більш нове та

сучасне викликає у молоді зацікавленість, тому навіть на початковій стадії проведення заняття, спостерігається досить швидке покращення показників швидкості дії, якості знань та навичок.

Список використаних джерел

1. Закон України про Вищу освіту (відомості Верховної Ради (ВВР), 2014р. № 37-38. Ст.2004. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page> (дата звернення: 11.04.2022).
2. Ніколаєнко С.М. Законодавча база управління навчальними закладами: навч. посіб. Київ : НУБіП, 2018. 381 с.
3. Глушман О.В. Системний аналіз поняття «Технологія навчання у вузі». Педагогічна технологія у сучасному вузі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 4 жовт. 1995 р. Луцьк, 1995. С.131–139.
4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ : Вища школа, 2006. 376 с
5. Ломейко О.П. Збірник положень з організації навчального процесу за кредитно-модульною системою в Таврійському державному агротехнологічному університеті. / О.П.Ломейко, Ю.П.Рогач, О.В.Бойко, С.І.Малюта, А.О.Смелов. Мелітополь : ТДАТУ, 2011. 66 с.
6. Ващенко Г. Загальні методи навчання : Підручник для педагогів. Київ : Українська Видавнича Спілка, 1997. 441 с.
7. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ : Вища школа, 2006. 376 с.
8. Попрядухін В.С., Попова І.В., Борохов І.В. Роль пізнавальної самостійної роботи студентів в освітньому процесі при вивченні теоретичних основ електротехніки. Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку : Матер. Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., зб. наук. праць, Вип. 48. Мелітополь, 2019. С. 117–120.

Borokhov I.V., Kovalov A.A., Hulevskyi V.B. Introduction of modern technologies of education in the study of disciplines in higher education institutions

Summary. The article substantiates the need for the introduction of modern learning technologies in higher education. Priority areas for improving learning technologies have been identified. The advantages of using the latest learning technologies are analyzed. Non-traditional forms of organization of educational process are considered. Recommendations are given for the introduction of the latest types of lectures in the teaching of professional disciplines.

Key words: modern learning technologies, improvement of learning technologies, lectures, knowledge formation, professional competitiveness.

Науково-методичне видання

УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ

Надруковано з оригіналів макетів замовника
Підписано до друку 26.04.2022 р. формат 60x84 1/16
Папір офсетний. Наклад 100 примірників
Замовлення № 1045

**Виготовлювач ПП Верескун В.М.
Видавничо-поліграфічний центр «Люкс»
м. Мелітополь, вул. М. Грушевського, 10 тел. (0619) 44-45-11**

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виробників
і розповсюджувачів видавничої продукції
від 11.06.2002 р. серія ДК № 1125